

דו"ח הערכה

תוכנית "שח"ם" – עמותת "בעצמי"

סיכום שנת פעילות 2009-2010

ייעוץ מקצועי – פרופ' יוסף קטן

ניהול תוכנית שח"ם – גלית כהן, עמותת 'בעצמי', galit@be-atzmi.org.il

ניהול מערך המחקר – אירית חוביץ, עמותת 'בעצמי', irit@be-atzmi.org.il

ניתוח וכתובת דו"ח הערכה – איל רבין, eyal.rabin@gmail.com

ספטמבר 2010

תל אביב

תשרי תשע"א

תמצית המחקר

תכנית שח"ם - שילוב חינוך, חברה ומשפחה

רקע

עמותת "בעצמי" פועלת משנת 1995 לקידום ושילוב אוכלוסיות מעוטות הזדמנויות בעולם העבודה. תוכנית שח"ם – שילוב חינוך, חברה ומשפחה פותחה בג'וינט בשנת 1997 ומופעלת על ידי עמותת "בעצמי" מאז שנת 2003, בשותפות עם משרד החינוך, עמותת בת עמי, משרד הרווחה ורשויות מקומיות.

תוכנית שח"ם הינה תכנית חונכות הוליסטית הנותנת מענה בתחומי חינוך, חברה ומשפחה למשפחות יוצאות אתיופיה בעיקר, שהינן ברוכות ילדים או חד הוריות, החיות מתחת לקו העוני. ליווי המשפחות מתבצע באמצעות חונכות של בנות שירות לאומי בבתי המשפחות ובמסגרות החינוכיות.

בשנת 2009-2010 פועלת התוכנית ב- 9 מוקדי פעילות: בני ברק, בית שמש, ירושלים תלפיות, ירושלים עיר גנים, קריית עקרון, רמלה, קריית מלאכי, באר שבע, נתיבות. במהלך שנה זו, מקבלות מענה בתוכנית 93 משפחות (כ - 280 ילדים) ו- 330 ילדים נוספים במסגרות החינוך.

בשנת 2010-2011 התכנית מיועדת לפעול ב-3 ישובים נוספים: יפו, פ"ת וגדרה.

מטרת העל של התכנית

קידום משפחות יוצאות אתיופיה המתמודדות עם השלכות משבר ההגירה ושרויות במצוקה ובידוד חברתי בתחומים של חינוך, חברה, משפחה ותעסוקה.

מטרות התכנית

- שיפור תפקודם הלימודי, הרגשי והחברתי של 70% מהילדים.
- גישור למערכת החינוך הפורמאלי והבלתי פורמאלי בקרב 70% מהמשפחות.
- חיזוק קשר הורה-ילד בקרב 60% מהמשפחות.
- רישות קהילתי בקרב 70% מהמשפחות.

רכיבי התוכנית

בתכנית שח"ם, כאמור, ניתן מענה הוליסטי לילד ולמשפחתו תוך הצבת מטרות ויעדים להתערבות בתחומי החיים השונים. המענה ניתן באמצעות בנות שירות לאומי הפועלות באופן אינטנסיבי עם המשפחות ועם הילדים. כל אחת מבנות שח"ם מלווה 2 משפחות. הפעילות מתבצעת בשעות הבוקר במסגרות החינוכיות ובשעות אחר הצהריים בבית המשפחה ובקהילה.

בכל ישוב מרכזת את התכנית עובדת סוציאלית/חינוך המדריכה ומלווה את בנות השירות הלאומי. במקביל פועל מערך ארצי של תמיכה מקצועית בצוות התכנית הכולל מפגשי הכשרה ארציים חודשיים לבנות שח"ם ולרכזות שח"ם.

מטרת מחקר הערכה

מטרת מחקר הערכה של תכנית שח"ם לשנת 2009-2010 הינה לבחון את השינוי שחל בתפקוד הילדים המשתתפים בתוכנית במהלך שנת הלימודים וזאת לאור יעדי התוכנית.

מערך המחקר

במחקר הערכה הנוכחי נעשה שימוש בשני סבבים של שאלון אשר הועברו בתחילת שנת הלימודים ובסופה.

כל השאלונים מולאו על ידי בנות השירות, אשר מלוות את הילדים, ומשקפות את דעתן של בנות השירות על הילדים בארבעה תחומים עיקריים:

1. התפקוד הלימודי של הילד
2. התפקוד החברתי של הילד
3. הקשר בין המשפחה למערכת החינוך הפורמאלי והבלתי פורמאלי ולחברה הישראלית
4. השינוי בתפקוד בסוף השנה יחסית לתחילת השנה

בשאלון בתחילת השנה, נשאלו בנות השירות 17 שאלות הנוגעות לשלושת התחומים הראשונים שהוזכרו (סעיפים 1-3). בשאלון בסוף השנה נוספו עוד 4 שאלות הנוגעות לשינוי בתפקוד בסוף השנה יחסית לתחילת השנה (סעיף 4). כל השאלות נשאלו בסולם ליקרט בין 5 רמות, כאשר הציון הגבוה מציין שיפור רב יותר. השאלון מופיע בנספח א.

תיאור המדגם

ניתוח הנתונים נערך על 96 ילדים, אשר לגביהם היו נתונים משני סבבי העברה, בתחילת השנה ובסופה.

הילדים שהשתתפו במחקר היו בין הגילאים 6 ל 12 שנים (ממוצע 9 שנים, ס.ת. 1.75). הילדים גרים בשמונה ערים שונות. 55 ילדים הינם ילידי הארץ (כ 57%) והיתר עלו לישראל בין השנים 2000 ל-2007.

אופן ניתוח הנתונים

הדו"ח המלא מציג את השינוי בין תחילת השנה לסוף השנה לגבי כל 21 השאלות שנשאלו בשאלון באמצעות גרפים וטבלאות.

שלושת החלקים הראשונים עוסקים בתפקוד הלימודי (3.1), החברתי (3.2) והקשר בין המשפחה למערכת ולחברה הישראלית (3.3). בשלושת החלקים האלה הוצגו התוצאות במדידה בתחילת השנה ובמדידה בסוף השנה ונבחנו מובהקות ההבדלים בין הציונים בשתי המדידות. תוצאה מובהקת משמעותה שהיה שינוי מובהק סטטיסטית בציוני הערכות בין תחילת השנה לסוף השנה.

החלק הרביעי (3.4), עסק בהערכת השינוי בתפקוד בסוף השנה יחסית לתחילת השנה. בנות השירות ענו על 4 שאלות הנוגעות להערכת השינוי בתפקוד הילד ומשפחתו בסוף השנה יחסית לתחילת השנה. חלק זה נבדק רק בשאלון בסוף השנה. בחלק זה נבחן האם בנות השירות העריכו כי חל שינוי מובהק בסוף השנה יחסית לתחילת השנה.

תקציר ממצאי המחקר

מטרת תקציר המנהלים הינה להציג את עיקרי הממצאים של הדו"ח.

מתוך ניתוח השאלונים ניתן לראות, כי **הערכות בסוף השנה היו גבוהות משמעותית מהערכות שניתנו בתחילת השנה בכל התחומים ובכל הפריטים שנבדקו**. כלומר, הציונים שנתנו בנות השירות בסוף השנה יחסית לציונים שנתנו בתחילת השנה היו גבוהים יותר בכל אחד משלושת התחומים - הלימודי, החברתי ובקשר בין המשפחה למערכת ולחברה הישראלית. הבדלים אלה נמצאו מובהקים סטטיסטית.

בפרק ניתוח הממצאים מופיע פירוט הממצאים המספריים. פרק 3.1 עוסק בתחום הלימודי, פרק 3.2 עוסק בתחום החברתי ופרק 3.3 עוסק בקשר בין המשפחה למערכת ולחברה הישראלית.

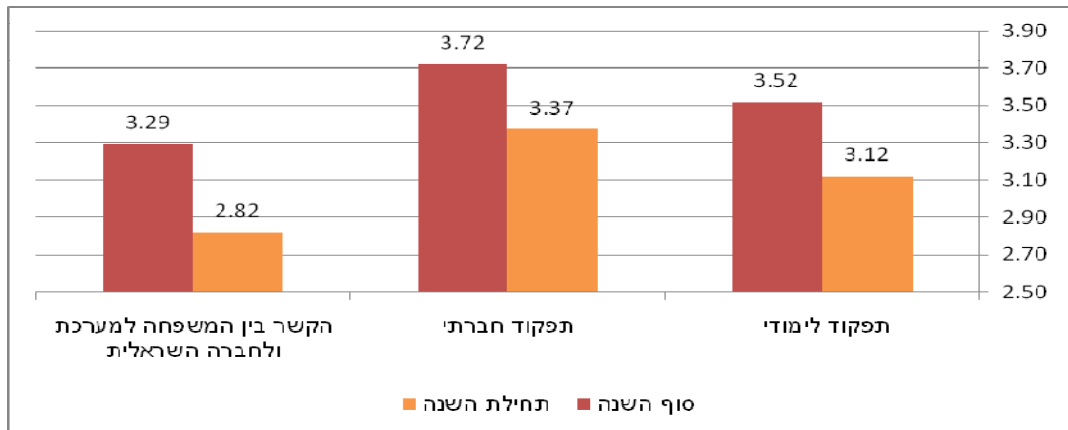
בתחום הלימודי, נמצא כי בקרב 63% מהילדים חל שיפור בתפקודם בסוף השנה יחסית לתחילת השנה.

בתחום החברתי, נמצא כי בקרב 68% מהילדים חל שיפור בתפקודם בסוף השנה יחסית לתחילת השנה.

בקשר בין המשפחה למערכת החינוך הפורמאלי והבלתי פורמאלי ולחברה הישראלית הכללית, נמצא כי בקרב 76% ממשפחות הילדים חל שיפור בסוף השנה יחסית לתחילת השנה.

גרף 1. מציג את הערכת התפקוד בתחילת השנה ובסוף השנה בתחומים: התפקוד הלימודי, התפקוד החברתי והקשר בין המשפחה למערכת ולחברה הישראלית. מדדים אלה נוצרו על ידי ממוצע של השאלות הרלוונטיות לכל אחד משלושת התחומים. סקאלת המדידה הינה בין '1' (נמוך מאד) ל '5' (גבוה מאד). ניתן לראות כי בשלושת המדדים יש שיפור מובהק סטטיסטית בהערכות בסוף השנה יחסית להערכות בתחילת השנה.

גרף 1. ממוצעי הערכת התפקוד בתחילת השנה ובסוף השנה בתחומים: התפקוד הלימודי, התפקוד החברתי והקשר של המשפחה למערכת ולחברה הישראלית (n=96). המדדים בסקאלה בין '1' (נמוך מאד) ל '5' (גבוה מאד).

בנוסף, בשאלון שהועבר בסוף השנה, בנות השירות התבקשו להעריך את **מידת השינוי בתפקוד** בסוף השנה יחסית לתחילת השנה בארבעה תחומים. סקאלת המדידה הינה בין '1' (נמוך מאד) ל '5' (גבוה מאד), כאשר הערך '3' מציין כי לא נעשה שינוי.

פירוט הממצאים המספריים מופיע בפרק 3.4 בפרק ממצאי המחקר.

נמצא כי בכל אחד מארבעת התחומים – הלימודי, החברתי, הקשר של המשפחה למערכת החינוך הפורמאלי והבלתי פורמאלי ולחברה הישראלית- העריכו בנות השירות כי היה שיפור משמעותי לחיוב בסוף השנה יחסית לתחילת השנה.

השיפור הגדול ביותר היה בתחום הלימודי ובתחום החברתי. לעומת זאת, נמצא שיפור קטן יותר, אך מובהק, בקשר של המשפחה לבית הספר ובקשר של המשפחה למערכת ולחברה הישראלית. תוצאות השינוי בתפקוד בסוף השנה יחסית לתחילת השנה בארבעת התחומים מוצגים בגרף 2.

גרף 2. ממוצעי מדדי השינוי בתפקוד בסוף השנה יחסית לתחילת השנה (n=96). המדדים בסקאלה שבין '1' (התפקוד הרבה פחות טוב) ל '5' (התפקוד היה הרבה יותר טוב). הערך '3' מציין שלא היה שינוי.

